

Ю. Сорочинський,
здобувач Хмельницького інституту
регіонального управління та права

МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Правова держава і громадянське суспільство повинні гарантувати особі максимальну свободу і вільний розвиток її особистості. Досягнення цього потребує, щоб існуючий в державі і суспільстві правопорядок ґрунтувався на певних принципах, і, зокрема, принципах права, розвитку правової держави. Одним із питань дослідження існуючого порядку державного управління є питання методів управлінської діяльності і особливо методів державного управління. Вітчизняною юридичною наукою здійснювались і здійснюються дослідження питань методів державного управління. Проте, такі численні дослідження проблеми методів управлінської діяльності свідчать про недостатність розгляду проблеми. Особливо це стає актуальним сьогодні в умовах розбудови в Україні правової держави. Дослідження, які здійснювались радянськими вченими (Ю.М.Козловим, О.Є.Луневим, С.Ф.Кечек'яном, Г.В.Атаманчуком) по питанням методів державного управління, використовуючи загальні поняття науки про методи, все ж базувались на теорії держави і права радянського періоду. Тому наукові розробки, які були здійснені свого часу в умовах командно-адміністративної системи потребують в сьогоднішніх умовах перегляду та переосмислення.

В умовах ринкової економіки повинна бути зовсім іншою природа управлінсько-правових відносин. Якщо за умов адміністративно-командної системи ці відносини будувались на основі організаційної субординації та координації, то в умовах ринку управління і право покликані створити режим (економічний, політичний, психологічний) сприяння і заохочення підприємництва, партнерської взаємодії договірних сторін, які дбають про свої власні інтереси, але при цьому мають забезпечити розумний баланс між законним прагненням до особистої вигоди і цілями, потребами всього суспільства.

Всі ці загальнотеоретичні позиції стосовно методів державного управління є абсолютно справедливими і для методів державного управління інноваційною діяльністю. Об'єкт державного управління визначає особливості функціонування суб'єкта. Однією з таких особливостей є система та порядок застосування методів державного управління. Специфіка інноваційної діяльності полягає, перш за все, в тому, що інноваційна діяльність носить інтелектуальний характер. А це в свою чергу визначає порядок застосування тих чи інших методів державного управління.

Здійснення примусового (адміністративного) впливу на суб'єкті інноваційної діяльності з метою досягнення цілей, що поставлені державою в концепції інноваційної діяльності, практично не призведе до бажаних результатів. Лише шляхом створення належних умов для реалізації інноваційного творчого потенціалу можливо забезпечити практичне втілення поставлених задач. А тому застосування імперативних методів державного управління інноваційною діяльністю не має переважачого характеру. Основним в такому випадку повинен виступати диспозитивний метод, або метод регулювання. Суть його повинна полягати в тому, що в ході здійснення державного управління інноваційною діяльністю органи державної виконавчої влади повинні брати до уваги всі особливості та специфіку інноваційної діяльності і забезпечувати створення в державі належних умов для здійснення інноваційної діяльності. Створення таких умов можливе лише шляхом врахування всіх особливостей інноваційної діяльності, зокрема, непередбачуваності її результатів, нематеріальної основи самої діяльності, використання результатів інтелектуальної творчої діяльності, отримання не лише економічного, але й соціального ефекту від інноваційної діяльності.

Суть диспозитивного методу державного управління інноваційною діяльністю полягає у застосуванні постійних засобів правового регулювання здійснення інноваційної діяльності. Постійний, безперервний рух інновацій вимагає створення належних умов для його практичної та цілеспрямованої реалізації. Проте такий рух має не завжди чітко визначений напрямок, що в свою чергу вимагає створення належних умов для просування в будь-яких умовах суспільного розвитку. Забезпечення безперервності інноваційної діяльності можливо лише шляхом створення в державі відповідних умов для цього. Імперативні, чітко визначені норми в такому випадку виступатимуть гальмом поступального інноваційного руху вперед. Лише визначення загальних норм та меж здійснення інноваційної діяльності поруч із встановленням законодавчих обмежень стосовно здійснення інноваційної діяльності дозволить забезпечити належний рівень інноваційного розвитку у законодавчо встановлених межах. З урахуванням досягнутих результатів, вплив органів управління повинен носити опосередкований характер. Проте це не означає, що застосування імперативного методу відсувається на задній план при здійсненні державного управління інноваційною діяльністю. За допомогою імперативного методу в державі встановлюється чітко визначені межі, в яких взагалі можлива інноваційна діяльність, а способи її практичного здійснення повинні визначатись диспозитивними методами. Застосування диспозитивних методів державного управління інноваційною діяльністю більш повно відповідає специфіці інновацій, забезпечуватиме реальне досягнення поставлених перед інноваційною діяльністю цілей, створюватиме належні умови практичного втілення інновацій.

Саме тому, застосування диспозитивного методу особливого значення набуває у сфері державного управління інноваційною діяльністю.

Розглянемо способи правового регулювання змісту та порядку застосування методів державного управління в галузі інноваційної діяльності. В першу чергу, методи державного управління застосовуються для практичної реалізації функцій державного управління.

Так, виконання такої функції, як планування полягає у розробці і затвердженні відповідно до встановленого порядку програм розвитку тієї чи іншої сфери суспільного життя чи її окремого аспекту. Постановою Кабінету Міністрів №796 від 10 жовтня 1995 року було затверджено Положення про державну наукову і науково-технічну програму, в якому, зокрема, встановлюється порядок формування і реалізації державних наукових і науково-технічних програм. Методи реалізації функції організації віднайшли своє відображення у таких документах, як Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів №549 від 22 травня 1996 року, чи Постановою Кабінету Міністрів №167 від 14 березня 1994 року "Про концепцію створення спеціальних (вільних) економічних зон в Україні". Правове регламентування методу виконання спеціальної функції стимулювання інноваційної діяльності, наприклад, закріплено у наказі Міністерства Аграрної політики України №152 від 6 червня 2001 року "Про затвердження Положення про умови визначення на конкурсних засадах науково-дослідних організацій та підприємств, яким будуть надаватись кошти з державного бюджету", в якому встановлено умови визначення на конкурсних засадах науково-дослідних організацій та підприємств, яким будуть надаватись кошти з державного бюджету на оплату робіт з розробки проектно-кошторисної документації, виготовлення та випробування дослідних зразків техніки для сільського господарства, харчової та переробної промисловості.

Виконання іншої функції державного управління інноваційною діяльністю – фінансування інновацій полягає у забезпеченні належного та на відповідному рівні надходженні коштів для здійснення практичної реалізації інновацій. Органи державної влади, здійснюючи практичну реалізацію цієї функції, використовують методи як імперативного, так і диспозитивного методів впливу. Застосування імперативного методу полягає в тому, що будь-який орган державного управління покликаний здійснювати раціональне використання коштів державного бюджету цільового призначення, а відповідно має право використовувати заходи впливу з метою контролю за цільовим використанням коштів. З другої сторони, фінансування інноваційної діяльності з боку органів державного управління повинно відбуватись на економічно обґрунтованих засадах, суть яких повинна зводитись до фінансування за рахунок коштів державного бюджету проектів, які мають стратегічне значення для держави, проектів, які визначені пріоритетними для державного розвитку. Одним із прикладів застосування диспозитивного методу державного управління інноваційною діяльністю, зокрема методу реалізації функції фінансування інновацій є Постанова Кабінету Міністрів України від 29 січня 2002 р. N 101 "Про затвердження Порядку конкурсного відбору інвестиційних проектів, що реалізуються за рахунок кредитів комерційних банків з частковим відшкодуванням відсоткових ставок". В зазначеній постанові, зокрема, передбачається порядок визначення процедури конкурсного відбору інвестиційних проектів, що реалізуються за рахунок кредитів комерційних банків з частковим відшкодуванням відсоткових ставок за рахунок коштів державного бюджету. Відшкодування відсоткових ставок провадиться за рахунок коштів державного бюджету за кредитами, що залучаються підприємствами для реалізації інвестиційних проектів на конкурсних засадах, у межах бюджетних програм, передбачених законом про державний бюджет на відповідний рік, та з урахуванням пріоритетів, визначених згідно з Програмою дій Кабінету Міністрів України, Державною програмою соціально-економічного розвитку на відповідний рік, іншими нормативно-правовими актами України.

Інший напрямок застосування методів державного управління інноваційною діяльністю – прийняття актів державного управління. В процесі підготовки до прийняття актів державного управління використовуються поряд з імперативним також і методи економічні, диспозитивні. Потреба у застосуванні таких методів полягає в тому, що для прийняття акту державного управління в сфері інноваційної діяльності необхідне здійснення великої аналітичної роботи, яку ефективно виконати лише шляхом застосування диспозитивного методу неможливо. Вказані акти несуть обов'язковий характер для інших органів державного управління, проте в ході прийняття таких актів орган державного управління інноваційною діяльністю повинен не лише враховувати специфіку інноваційної діяльності, але й специфіку компетенції органів державного управління, діяльність яких підлягає координації.

¹ Так, слід звернути увагу на роботи Ю.М.Козлова (Административное право. М.: Юр. лит., 1968; Управление народным хозяйством СССР. Сущность, функции, методы. Ч.1. – М.: Из-во МГУ, 1969); А.Е.Лулева (Теоретические проблемы государственного управления, М. – 1974; Формы и методы управленческой деятельности органов советского государства. Административное право. – М., 1977); С.Ф.Кечекьяна (Правоотношения в социалистическом обществе. – Из-во АН СССР, 1958), С.А.Маеевского (Об организационно-правовых формах государственного руководства техническим прогрессом в промышленности // Советское государство и право. – 1963. – №2); В.Г.Афанасьева (Научное управление обществом (опыт системного исследования). – М.: Политиздат, 1968); В.Б.Аверьянова (Апарат государственного управления: содержание деятельности и организационные структуры. – К., 1990); Организация государственного управления (структурно-функциональный аспект). – К., 1985); М.В.Онищук (Методы государственного управления внедрением научно-технических достижений. – К., 1990); В.В.Цветкова (Державне управління: основні фактори ефективності (політико-правовий аспект). – Харків, 1997); Г.В.Атаманчука (Теория государственного управления. – М., 1997).

² Реформування державного управління в Україні: проблеми і перспективи [Колектив авторів. Науковий керівник Цветков В.В.] – К.: Оріяни, 1998. – С. 20

М. Степовий,
курсант Національної академії внутрішніх справ
України, м. Київ

ПРАВО НА НЕДОТОРКАНІСТЬ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА І ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ПО ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЮ

Сьогодні розвинуті країни світу ставлять перед собою мету максимального забезпечення умов для здійснення прав і свобод людини, її життя, здоров'я, честі і гідності. Дійсність вибрала в себе ідеї гуманізму, пріоритети загальнолюдських цінностей. Все це знаходить своє відображення у сучасних державах найбільш розвинутих країн - правових, демократичних, соціально-орієнтованих.

Забезпечення особистих прав і свобод, їх захист і ефективна реалізація - одне із головних завдань демократії.

В системі особистих конституційних прав і свобод людини і громадянина важливе місце належить суб'єктивним правам на недоторканість особи, житла і охорону їх особистого та сімейного життя, які являються невід'ємними елементами їх особистої свободи. Вони тісно між собою пов'язані, що дає змогу їх дослідити разом, виділивши з інших конституційних прав і свобод.

На наш погляд, особиста недоторканість - це суб'єктивне право людини і громадянина, яке гарантує їх свободу від протиправних посягань на життя, здоров'я, індивідуальну безпеку з боку кого б то не було, в тому числі воно не допускає незаконних і безпідставних дій посадових осіб державних органів і громадських організацій при виконанні ними своїх обов'язків, і яке надає можливість відновлення порушеного права.

В зміст права на особисту недоторканість доцільно включити такі елементи:

а) право на свободу людини і громадянина від протиправних посягань на їх життя, здоров'я, індивідуальну свободу і безпеку;

б) право на свободу від незаконних і безпідставних позбавлень волі, затримань, арештів, приводів в кримінально-процесуальному та адміністративному порядку;

в) право на свободу від незаконних і безпідставних особистих обшуків, освідчень, мір фізичного примусу, примусових мір медичного та виховного характеру в кримінально-процесуальному та в адміністративному порядку;

г) відновлення порушеного права шляхом відшкодування нанесеної моральної, матеріальної та фізичної шкоди.[1,25]

Суб'єктивні права на особисту недоторканість, недоторканість її житла і сімейного і особистого життя людини в Україні об'єднуються одним загальним терміном "недоторканість", що дає можливість розглядати в єдності і взаємозв'язку.

Під забезпеченням органами внутрішніх справ суб'єктивних прав недоторканості особистості, житла громадян і охорони їх особистого життя потрібно розуміти створення сприятливих умов для здійснення названих прав, запобігання їх порушення з боку кого б то не було, а також відшкодування втрат, що сталися в разі порушення прав громадян [2,22].